

Recenzja pracy doktorskiej

oraz ocena dorobku twórczego i artystycznego

Pani mgr Magdaleny Toczyłowskiej-Talarczyk.

1. Recenzja pracy doktorskiej.

Praca doktorska Pani Magdaleny Toczyłowskiej-Talarczyk składa się z dwóch części:

☪ opisowo-tekstowej dysertacji ILUSTRACJA JAKO ŚRODEK WYRAZU
W AUTORSKIEJ KSIĄŻCE OBRAZKOWEJ DLA DOROSŁYCH NA PODSTAWIE
REALIZACJI KSIĄŻKI „ZALESIE”

☪ autorskiej książki obrazkowej dla dorosłych „Zalesie”

W pierwszej części pracy doktorskiej przeprowadzona została w trzech rozdziałach solidna i rzetelna analiza zagadnienia, jakim jest książka obrazkowa. Doktorantka uporządkowała terminologię, przeprowadziła klasyfikację pojęć oraz dokonała opisu historii gatunku i jego oddziaływanie na współczesną książkę autorską. Wszystkie rozdziały zostały profesjonalnie opatrzone licznymi przypisami źródłowymi oraz bogatą ofertą ilustracyjną polskich i zagranicznych autorów na każdej ze stron.

Rozdział pierwszy opisuje typologię, badania i konteksty dotyczące książki obrazkowej. Zarysowana została także historia tego gatunku oraz warunki rozwoju i ewolucja picturebooków na rynku wydawniczym w Polsce. Przedstawione zostaje stanowisko badaczy tematu, wśród których jedni skłaniają się ku twierdzeniu, że picturebooki są bardziej formą sztuki niż klasyczną literaturą, a inni że ich funkcja jest przede wszystkim edukacyjna.

W drugim rozdziale Doktorantka przygląda się wzajemnym relacjom pomiędzy różnymi gatunkami wydawniczymi takimi jak: komiks, powieść graficzna, książka autorska i ich

odbiorowi przez różne grupy wiekowe. Porusza w tym rozdziale również problematykę ilustracji w książkach dla dorosłych czytelników. W sposób dogłębny dokonana zostaje analiza pojęcia „ikonotekstu” czyli właściwego tekstu książki obrazkowej: interakcji pomiędzy obrazem i słowem. Wymienieni zostają polscy ilustratorzy zajmujący się książką obrazkową dla dorosłych. Na tym tle sytuuje siebie jako autorkę książki autorskiej „Zalesie”. I tej książce poświęcony jest rozdział trzeci, który w sposób bardzo osobisty i przekonujący naświetla okoliczności powstania książki, uzasadnia wewnętrzną potrzebę podjęcia się tego zadania przez Doktorantkę. Opisane zostają twórcze poszukiwania własnej drogi twórczej, zapoczątkowane zauroczeniem rysunkowymi możliwościami litografii, po stopniowe odchodzenie w kierunku projektowania graficznego oraz ilustracji wektorowej i kolażu. Ten moment transformacji miałem przyjemność oglądać z bliska, a nawet dyskretnie ingerować w ten proces, bowiem Pani Magdalena Toczydłowska pod moim kierunkiem wykonała dyplom magisterski w postaci książki autorskiej „Po drugiej stronie lustra” w 2011 roku. Po studiach z w pełni skryształizowaną świadomością artystyczną, tak sama określa swoją drogę artystyczną w następnej dekadzie: „...w gatunku ilustracji formą wyrazu, która najpełniej oddaje mój twórczy temperament twórczy jest swoisty kolaż technik - łączenie mediów cyfrowych z rysunkiem i ekspresją rysunkową zapożyczoną z grafiki warsztatowej...”. Tą metodą tworzy wszystkie swoje podlaskie cykle oraz artystyczną część pracy doktorskiej.

Drugą część pracy stanowi makieta książki autorskiej dla dorosłych "Zalesie". Jest to imponujące założenie projektowe łączące w sobie wyrafinowaną konstrukcję przestrzenną książki dopieszczoną kolekcjonersko introligatorskim kunsztem rzemieślniczym z poetyką aurą, która wylewa się po otwarciu pudełka porażając swoim pięknem konesera, bibliofila, ale też człowieka prostego... Bo też poezja emanuje z kart książki zawartej w ilustracjach, która nie opowiada o tekście, a dopowiada treści nienazwane. Autorka celowo oddziela teksty zgromadzone w osobnym zeszyciku, jakby sama doceniła ilustracje, które stały się niespodziewanie wartością integralną, oderwaną od treści, które zainspirowały powstanie graficznych przedstawień nasiąkniętych treścią osobistych natchnień i wzruszeń. Może grafiki wydrukowane cyfrowo pełniące teraz służebną rolę ilustracyjną w książce, zaistnieją kiedyś

jako autonomiczne grafiki sporządzone w szlachetnej technice warsztatowej? Uniwersalizm ilustracji doktorantki zawarty w książce obrazkowej dla dorosłych nadał im nową alternatywną funkcję.

Ilustracyjna twórczość Magdaleny Toczydłowskiej-Talarczyk jest przesyciona szczerością dyktowaną osobistymi doświadczeniami w poznawczo-naukowych peregrynacjach po terenach Podlasia. Zastała tam fascynującą mieszkankę zarliwej religijności z wierzeniami o pogańskich korzeniach. Zrodziła się wówczas wewnętrzna potrzeba dokumentowania zanikającej tradycji, obrzędów, mitów i języka regionu. Stała się imperatywem sprawczym dla powstania tej pracy doktorskiej. Wyjazdy w teren, do Przylesia, do miejsc rodzinnie bliskich, pokonywanie oporu rdzennych mieszkańców wobec ciekawskiej, ale przecież swojej interlokutorki stały się pasją, hobby, powinnością wreszcie w rejestrowaniu opowieści ledwo pamiętanych, przesądów i zabobonów ciągle żywych, piosenek śpiewanych, ale nie zapisanych w chachłackim języku. Chachłackim, czyli miejscową gwara, będącą mieszkanką słów ruskich, ukraińskich, polskich. Jest to język występujący tylko w wersji mówionej, nie zapisywanej. Kiedy jedna ze staruszek odpytywana przez doktorantkę spytała po jakimu mają rozmawiać: po polsku, czy po naszymu? - odpowiedź była jednoznacznie zaskarbiająca zaufanie: wszystko jedno - ja jestem stąd. Ta komitywa, bliskość w relacji z mieszkańcami wiosek Podlasia sprawiła, że docierała nawet do lokalnych znachorek, nazywanych szeptuchami, które obdarzały Ją poradami, jak zjednywać miłość mężowską, odczyniać demony, leczyć bezpłodność czy zaklinać pogodę. Tak przesiąknięta na wskroś świeżo zdobytą wiedzą w formie notatek, potajemnych nagrań telefonem i pośpiesznych szkiców była gotowa do snucia swojej opowieści zapisanej kreską świadomej rejestratorki zasłyszanych treści, ale przetworzonej nieokiełznaną wyobraźnią i własnymi doświadczeniami dzieciństwa: lękiem przed ogromnymi stworami mieszkającymi w konarach wielkiego lasu, ale i sympatią do małych uśmiechniętych diabełków zasiedlających podlaskie mchy i paprocie. Sprzyjało to wykreowaniu atmosfery niepokoju, swoistej melancholii czy nawet pewnego dyskomfortu.

2. Ocena dorobku twórczego i artystycznego, dydaktycznego i organizacyjnego.

Magdalena Toczydłowska-Talarczyk jest absolwentką Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Ukończyła dwa kierunki z wyróżnieniem: Grafikę Warsztatową specjalizacja Litografia w pracowni prof. dr. hab. Piotra Gojowego w 2009 roku oraz Projektowanie Graficzne w pracowni prof. dr. hab. Witolda Michorzewskiego w 2011 roku.

Od 2010 roku pracuje w Katedrze Sztuki na Wydziale Architektury Politechniki Białostockiej.

Dorobek artystyczny Pani Magdaleny Toczydłowskiej-Talarczyk jest jednorodny tematycznie, bogaty ilościowo i formalnie. Doktorantka spełnia się głównie w ilustratorskiej twórczości książkowej, ale tworzy też plakaty, animacje filmowe i drobne formy wydawnicze.

Zorganizowała pięć wystaw indywidualnych:

- 2019 / *Dlaczego w trawie piszczy?* galeria Marchand, Białystok
- 2016 / *Mała wystawa o Dużym Lesie*, galeria Arsenał, Białystok
- 2014 / *Nie taki diabeł straszny jak go malują*, Białostockie Muzeum Wsi,
- 2013 / *Co licha za piecem szepce...* , Centrum im. Ludwika Zamenhofs, Białystok
- 2011 / *Alicja po drugiej stronie Lustra*, Noc Muzeów, Dom Oświatowy Biblioteka Śląska, Katowice

Jej dotychczasowy dorobek prezentowano na wystawach zbiorowych m. in.:

- 2018 / *Król/Królowa materii*, Galeria Sztuki Marchand, Białystok 2018 / *Salon Otwarty, przegląd sztuki młodych*, wyróżnienie w konkursie, Galeria R5, Białystok
- 2016 / *40 lat Wydziału Architektury PB. Wystawa osiągnięć pracowników wydziału*, Muzeum Okręgowe, Białystok

- 2016 / *Festiwal Otwarte! pracownie otwarte dla zwiedzających, Białystok*
- 2015 / *Katedra Sztuki WA PB. Wystawa wykładowców Wydziału Architektury Politechniki Białostockiej, Galeria pod Arkadami, Łomża 2015 / Parapetówka artLAB, pracownia artLAB, Białystok*
- 2015 / *Festiwal Otwarte! pracownie otwarte dla zwiedzających, wystawa w ramach festiwalu, Wydział Architektury PB*
- 2015 / *Laboratorium Grafiki, Okręgowa Izba Lekarska, Białystok 2014 / Białowieskie spotkania Grafików 2012, Centrum Nowoczesnego Kształcenia PB, Białystok*
- 2013 / *Tam i Tu, Centrum Sztuki Współczesnej, Toruń*
- 2013 / *Miasto, wystawa w ramach pleneru Białowieskich Spotkań Grafików 2013, Białowieża*
- 2013 / *Tajemniczy ogród, 4 Festiwal Out of Control, Węglowa, Białystok*
- 2013 / *Podmorskie przestworza, Miejska Biblioteka Publiczna w Morągu*
- 2013 / *Białystok w Ostrawie - wystawa pracowników Katedry Sztuki PB, Wydział Sztuk Pięknych, Ostrava*
- 2013 / *Tam i Tu, Biblioteka Wojewódzka, Stary Ratusz, Olsztyn 2013 / Tam i Tu, galeria Spectrum Novum, Biblioteka im. C. Norwida, Elbląg*
- 2012 / *Dyplomy 2011 - wystawa najlepszych dyplomów, CSW Toruń*
- 2012 / *Książka dobrze zaprojektowana, zaczynamy od dzieci, wystawa pokonkursowa, Rondo Sztuki, Katowice*
- 2012 / *Białowieskie Spotkania Grafików 2008-2012, wystawa w ramach Graficznego Białegostoku, Muzeum Podlaskie, Białystok 2011 / Kys, Festiwal Out of Control, Węglowa, Białystok*
- 2011 / *Itawa odbita w wodzie poplenerowa wystawa, Dwór Artusa, Toruń*
- 2011 / *14 Pracowania 14, wystawa w ramach Graficznego Białegostoku, BTL, Białystok*

- 2010 / *Przebudzenie na Węglowej*, Węglówka, Białystok
- 2010 / *OTWarta Wystawa*, ŁSSE i Muzeum Książki Artystycznej, Łódź
- 2010 / *Wyprawa po miód różany*, Festiwal Out of Control, Węglowa, Białystok

Imponujący dorobek artystyczny został doceniony następującymi nagrodami i wyróżnieniami:

- 2018 / *Dlaczego w trawie piszczy?* stypendium artystyczne Marszałka Województwa Podlaskiego na realizację warsztatów i książki dla dzieci
- 2017 / *Przystanek Młodzi* jedna z trzech pierwszych nagród w plebiscycie Gazety Wyborczej. Nagroda przyznana za aktywność twórczą oraz organizację festiwalu *Otwarte!*
- 2016 / *Mała Książka o Wielkim Lesie*, stypendium artystyczne Prezydenta Miasta Białegostoku na realizację książki dla dzieci
- 2015 / Pierwsza nagroda w konkursie zorganizowanym przez Urząd Miasta Białystok, na grafikę promującą miasto na gadżetach promocyjnych.
- 2013 / *Co licho za piecem szepce...*, stypendium artystyczne Prezydenta Miasta Białegostoku na realizację grafik i wystaw.

Działalność dydaktyczna doktorantki koncentruje się głównie na prowadzeniu zajęć dydaktycznych w Katedrze Sztuki na Wydziale Architektury Politechniki Białostockiej w zakresie projektowania graficznego oraz struktur wizualnych, ale także na konsultacjach, korektach, pracy ze studentami poza wyznaczonymi godzinami, udziałach w konferencjach oraz organizacji i udziałach w warsztatach graficznych. Jej doświadczenie zawodowe w wyżej wymienionych dziedzinach jest z pewnością dodatkowym atutem w pracy dydaktycznej.

Jest współzałożycielką i członkinią fundacji artLAB (od 2013 roku) - artystycznego laboratorium skupiającego się na upowszechnianiu oraz kreowaniu wydarzeń artystycznych skierowanych głównie do najmłodszych. Organizacyjnie w ramach tej fundacji spełniała się i spełnia nadal inspirując i koordynując wydarzenia, warsztaty plastyczne, tworząc projekty

wydawnictw, wykonując ilustracje, szatę graficzną wydawnictw, opracowując koncepcje wydarzeń artystycznych.

Magdalena Toczydłowska-Talarczyk legitymuje się także działalnością organizacyjną na rzecz uczelni (m. in. organizacja wystaw prac studenckich, uczestnictwo w egzaminach wstępnych, współpraca z Wydawnictwem Uczelnianym oraz dokumentacja i archiwizacja projektów studenckich).

3. Konkluzja.

Praca doktorska Magdaleny Toczydłowskiej-Talarczyk jest dziełem nowatorskim, spójnym i wartościowym szczególnie, bo osadzonym w podlaskiej tradycji. Jego istotną cechą jest fascynacja wątkami lokalnymi, kulturowym dziedzictwem wiejskiego Podlasia, oraz charakterystycznym pejzażem podlaskim, a także zaangażowanie społeczne – autorka wierzy w swoją misję rejestrowania i ocalenia w ten sposób wiedzy na temat tradycji, obrzędów i kultury ludowej regionu Podlasia. Autorka przy pracy nad częścią zasadniczą oraz nad jej komentarzem korzystała z różnorodnych źródeł i piśmiennictwa z zakresu etnografii, kulturoznawstwa, historii sztuki i projektowania graficznego, dzięki czemu prezentowany projekt ma bogatą wartość poznawczą i wielorakie odniesienia interpretacyjne. Bogata działalność artystyczna poparta uczestnictwem w wielu wystawach, liczne nagrody i wyróżnienia, a także działalność dydaktyczna i organizacyjna w pełni zasługują na uznanie i są podstawą do nadania kandydatce stopnia doktora. Niniejszym wnoszę do Szanownej Rady Wydziału Sztuk Pięknych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu o nadanie Pani mgr. Magdalenie Toczydłowskiej-Talarczyk stopnia doktora w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne.

w. Juchaczowski